17. Muzâri Fiilin Cezmi (Tekil – İkil - Çoğul)

17.1. Cahd-ı Mutlak

Muzâri fiilin başına لَمْ takısı getirilip, fiilin son harfinin cezim yapılmasıyla gerçekleşir. Fiilin manasını mâzîde (geçmişte) olumsuz yapar. Bir işin şu ana kadar olmadığını ve bundan sonra da olmayacağını belirtir. Muzârinin başına getirilen bu edatla fiilde üç değişiklik olur:

1. Anlamı olumsuz olur. Bu olumsuzluk kesindir ve bozulması beklenmez.

2. Sonu meczûm (cezimli) olur.

3. Muzâriden yapıldığı halde mâzî manası verir.

Örnekler:

جَمْعٌ (Çoğul)	تَثْنِيَةٌ (İkil)	مُفْرَدٌ (Tekil)	Açıklama	
لَمْ يَكْتُبُوا	لَمْ يَكْتُبَا	لَمْ يَكْتُبْ	غَائِبٌ (مُذَكَّرٌ) (Müzekker)	Uzaktakiler
Onlar yazmadı	O ikisi yazmadı	O yazmadı	Türkçesi	
لَمْ يَكْتُبْنَ	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبْ	غَائِبَةٌ (مُؤَنَّثٌ) (Müennes)	
لَمْ تَكْتُبُوا	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبْ	مُخَاطَبٌ (مُذَكَّرٌ) (Müzekker)	Yakındakiler
Sizler yazmadınız	Siz ikiniz yazmadınız	Sen yazmadın	Türkçesi	
لَمْ تَكْتُبْنَ	لَمْ تَكْتُبَا	لَمْ تَكْتُبِي	مُخَاطَبَةٌ (مُؤَنَّثٌ) (Müennes)	
لَمْ نَكْتُبْ	لَمْ نَكْتُبْ	لَمْ أَكْتُبْ	مُتَكَلِّمٌ (مُشْتَرَكٌ) (Ortak)	Kendisi
Bizler yazmadık	Biz ikimiz yazmadık	Ben yazmadım	Türkçesi	

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

Türkçesi	Arapçası
Mal sahibine fayda vermedi.	اَلْمَالُ لَمْ يَنْفَعْ صَاحِبَهُ

Dün okula gitmedim.	لَمْ أَذْهَبْ أَمْسِ إِلَى الْمَدْرَسَةِ
İki genç hayatlarında başarılı olmadı.	اَلشَّابَّانِ لَمْ يَنْجَحَا فِي حَيَاتِهِمَا
Siz dün bahçeye gitmediniz.	أَنْتُمْ لَمْ تَذْهَبُوا أَمْسِ إِلَى الْحَدِيقَةِ
Sen elbiselerini yıkamadın.	أَنْتِ لَمْ تَغْسِلِي مَلَابِسَكِ

17.2. Cahd-ı Müstağrak

Muzârî fiilin başına cahd-ı mutlak takısı olan لَمْ yerine (لَمَّا) getirilince; muzârî fiili cezmeder, mâzîye götürür, geçmiş zamandan şu ana kadar olumsuz yapar. Ancak bu olumsuzluk konuşma anından itibaren bozulabilir. Türkçe'ye "hiç ya da henüz ...medi, ..madı" şeklinde çevrilir.

Örnekler:

جَمْعٌ (Çoğul)	تَثْنِيَةٌ (İkil)	مُفْرَدٌ (Tekil)	Açıklama	
لَمَّا يَكْتُبُوا	لَمَّا يَكْتُبَا	لَمَّا يَكْتُبْ	(مُذَكَّرٌ) غَائِبٌ (Müzekker)	Uzaktakiler
Onlar henüz yazmadı	O ikisi henüz yazmadı	O henüz yazmadı	Türkçesi	
لَمَّا يَكْتُبْنَ	لَمَّا تَكْتُبَا	لَمَّا تَكْتُبْ	(مُؤَنَّثٌ) غَائِبَةٌ (Müennes)	
لَمَّا تَكْتُبُوا	لَمَّا تَكْتُبَا	لَمَّا تَكْتُبْ	(مُذَكَّرٌ) مُخَاطَبٌ (Müzekker)	Yakındakiler
Sizler henüz yazmadınız	Siz ikiniz henüz yazmadınız	Sen henüz yazmadın	Türkçesi	
لَمَّا تَكْتُبْنَ	لَمَّا تَكْتُبَا	لَمَّا تَكْتُبِي	(مُؤَنَّثٌ) مُخَاطَبَةٌ (Müennes)	
لَمَّا نَكْتُبْ	لَمَّا نَكْتُبْ	لَمَّا أَكْتُبْ	(مُشْتَرَكٌ) مُتَكَلِّمٌ (Ortak)	Kendisi
Bizler henüz yazmadık	Biz ikimiz henüz yazmadık	Ben henüz yazmadım	Türkçesi	

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

Türkçesi	Arapçası

Babam henüz seferden dönmedi.	لَمَّا يَرْجِعْ واَلِدِي مِنَ السَّفَرِ
Kitabı aldım ve henüz onu okumadım.	أَخَذْتُ الْكِتاَبَ ولَمَّا أَقْرَأْهُ
Henüz kar yağmadı.	لَمَّا يَنْزِلِ الثَّلْجُ
İki kız henüz bahçede oynamadı.	اَلْبِنْتاَنِ لَمَّا تَلْعَباَ فِي الْحَدِيقَةِ
Henüz fabrikada çalışmadılar.	لَمَّا يَعْمَلْنَ فِي الْمَصْنَعِ

Not: (لَمَّا) edatı fiil-i mâzînin önüne geldiği takdirde ...dığı zaman, ..diği zaman, ..dığında, ..diğinde manası verir.

Örnekler:

Türkçesi	Arapçası
Okuldan döndüğü zaman yemeğini yer.	لَمَّا رَجَعَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ يَأْكُلُ طَعاَمَهُ
Eve geldiği zaman dersini yazar.	لَمَّا حَضَرَ إِلَى الْبَيْتِ يَكْتُبُ دَرْسَهُ

17.3. Emr-i Hazır

Muzâri fiilin muhatap-muhataba sîgasının başındaki muzârat harfi kaldırılır. Muzarat harfi atıldıktan sonra kalan ilk harf cezimli değilse başa bir şey getirilmez. Ama kalan ilk harf cezimli ise okuyabilmek için başına bir hemze getirilir. Bu hemze fiilin orta harfinin harekesine göre harekelenir. Üç harfli fiilin orta harfi ötreli ise emir fiilinin başına ötreli hemze (أُ), üç harfli fiilin orta harfinin harekesi üstün ya da esre ise emir fiilinin başına esreli hemze (إِ) eklenir. Fetha ile harekeleme yoktur. Sonu da cezim yapılır.

Örnekler:

Çoğul	İkil	Tekil	
تَكْتُبُونَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ	Müzekker Muzari
Sizler yazıyorsunuz	Siz ikiniz yazıyorsunuz	Sen yazıyorsun	
أُكْتُبُوا	أُكْتُبَا	أُكْتُبْ	Müzekker Emir
Sizler yazın	İkiniz yazın	Yaz	
تَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبِينَ	Müennes Muzari
Sizler yazıyorsunuz	Siz ikiniz yazıyorsunuz	Sen yazıyorsun	

أُكْتُبْنَ	أُكْتُبَا	أُكْتُبِي	Müennes Emir
Sizler yazın	İkiniz yazın	Yaz	

Not: Mâzîdeki ilk harfi hemze olan أَكَلَ (yedi) أَمَرَ (emretti) أَخَذَ (aldı) gibi fiillerin emir fiili (أُأْكُلْ) şeklinde söylenmez. İki hemzenin okunuşu dile ağır geldiği için hemzeli kısım atılır. (كُلْ) (ye) olarak emir yapılır. Hemzeler atıldıktan sonra geriye kalanın çekimi yapılır. Cemi müennes nûnu hariç fiil çekiminde yer alan nunlar düşer.

Önekler:

Çoğul	İkil	Tekil	
كُلُوا	كُلاَ	كُلْ	Müzekker
Sizler yiyin	İkiniz yiyin	Ye	Türkçesi
كُلْنَ	كُلاَ	كُلِي	Müennes

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

Türkçesi	Arapçası
Kitabını aç ve onu oku.	إِفْتَحْ كِتاَبَكَ وَاقْرَأْهُ
Yerine otur.	اِجْلِسْ مَكاَنَكَ
İkiniz ödevi yapın.	اِعْمَلاَ الْواَجِبَ
Arabalara binin.	اِرْكَبْنَ السَّياَّراَتِ
Fakirlere merhamet edin.	اِرْحَمُوا الْفُقَراَءَ

17.4. Emr-i Gaib

Üçüncü bir şahıstan bir şeyi yapmasını talep etmektir. "Gitsin, yazsın, Ali'ye söyle, her gün ders çalışsın" gibi emirler emr-i gaibe örnektir. Emr-i gaib, muzari fiil tablosunda gaib ve gaibe çekimlerinden elde edilir. Önce muzari fiilin gaib ve gaibe çekimi alınır. Müfred gaib ve gaibede sigaların sonu cezimlenir. Cemi müennes hariç sonlarındaki "nun" (ن) düşürülür. Başına emir lamı (لِ) getirilir.

Örnekler:

Çoğul	İkil	Tekil	
يَكْتُبُونَ	يَكْتُبَانِ	يَكْتُبُ	Müzekker Muzari

Onlar yazıyorlar	O ikisi yazıyor	O yazıyor	
لِيَكْتُبُوا	لِيَكْتُبَا	لِيَكْتُبْ	Müzekker Emir
Onlar yazsın	O ikisi yazsın	O yazsın	
يَكْتُبْنَ	تَكْتُبَانِ	تَكْتُبُ	Müennes Muzari
Onlar yazıyorlar	O ikisi yazıyor	O yazıyor	
لِيَكْتُبْنَ	لِتَكْتُبَا	لِتَكْتُبْ	Müennes Emir
Onlar yazsın	O ikisi yazsın	O yazsın	

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

Türkçesi	**Arapçası**
Kendini korusun.	لِتَحْفَظْ نَفْسَهَا
Görevlerini yazsınlar.	لِيَكْتُبُوا وَظِيفَتَهُمْ
Gazetedeki haberleri okusunlar ve onları anlasınlar.	لِيَقْرَأْنَ الْأَخْبَارَ فِي الْجَرِيدَةِ وَلْيَفْهَمْنَهَا
Ali pencereyi açsın.	لِيَفْتَحْ عَلِيٌّ النَّافِذَةَ

17.5. Emr-i Mütekellim

Emr-i mütekellim, muzari fiil tablosunda mütekellim sigalarından elde edilir. Önce muzari fiilin mütekellim çekimi alınır. Bu sigaların sonu cezimlenir. Başına emir lamı (لِ) getirilir.

Örnekler:

Çoğul	**İkil**	**Tekil**	
نَكْتُبُ	نَكْتُبُ	أَكْتُبُ	Mütekellim Muzari
Biz yazıyoruz.	Biz ikimiz yazıyoruz.	Ben yazıyorum.	
لِنَكْتُبْ	لِنَكْتُبْ	لِأَكْتُبْ	Mütekellim
Biz yazalım.	Biz ikimiz yazalım.	Ben yazayım.	

Konuyla İlgili Cümle Örnekleri:

Türkçesi	**Arapçası**
Yarın futbol oynayalım.	لِنَلْعَبْ كُرَةَ الْقَدَمِ غَداً
Bu günlerde ders çalışmalıyım.	لِأَدْرُسْ فِي هَذِهِ الْأَيَّامِ